

Реформування господарського судочинства як перспектива розвитку ефективного судочинства

Інна Доляновська

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: DolianovskaIM@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-1606-7096*

Яна Долянівська

*здобувач вищої освіти рівня «Магістр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: DolianivskaIL@krok.edu.ua*

Судова система України існує для захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, юридичних осіб, інтересів держави шляхом своєчасного, ефективного та справедливого вирішення правових суперечок на засадах верховенства права. Судова система забезпечує доступність правосуддя кожній особі в порядку, встановленому Конституцією та законами України, що і становить одне із першочергових завдань держави у сфері розвитку правової політики.

Одним з пріоритетних напрямків судової реформи є вирішення господарських (комерційних) спорів, оскільки від ефективності розгляду та вирішення такої категорії спорів залежить фінансовий клімат в країні, надходження інвестицій в економіку. В Європі та світі переважна частина комерційних спорів вирішуються переважно системою державних судів. Приватні бізнес суперечки, як правило, вирішуються системою арбітражів, які не належать до державних судових систем.

В Україні ж практично всі комерційні спори, за виключенням невеликої частини, яка припадає на міжнародний арбітраж, вирішуються шляхом звернення до системи державних господарських судів [3].

У зв'язку з набранням 30 вересня 2016 р. чинності Законами України «Про внесення змін до Конституції України» [1] та «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 р. [2] концептуальними змінами чергового етапу судової реформи стали: впровадження триланкової системи судоустрою, (місцеві суди, апеляційні суди та Верховний Суд України з функціями касаційної інстанції); подальша ліквідація Вищого господарського суду України та утворення Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду України; впровадження Вищого суду з питань інтелектуальної власності для розгляду певних категорій справ.

Зміна матеріального законодавства неодмінно призводить до реформування процесуального законодавства. У зв'язку з цим у Верховній Раді України зареєстровано законопроект про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів за № 6232 від 23.03.2017 р. [4].

Зупинимося на огляді новел господарського процесуального законодавства. Так, переважна більшість процесуальних повноважень суду під час розгляду господарських справ буде виходити з принципу виконання судом у господарському процесі виключно ролі арбітра. Суттєво розширюються можливості здійснення господарського судочинства із застосуванням інформаційних технологій (таких, як «електронний суд»), зокрема, вчинення всіх процесуальних дій через засоби електронного зв'язку з відповідними механізмами ідентифікації та безпеки.

Новизною правил господарського судочинства передбачається право суду застосувати способи забезпечення позову і доказів в будь-який інший спосіб, який ефективно захищає порушене право позивача, якщо цей спосіб не суперечить закону. У господарському судочинстві запроваджується можливість стягнення неоспорюваної заборгованості в порядку наказного провадження, якщо грошова заборгованість за письмовими договорами не перевищує 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб [8].

Нові правила господарського судочинства передбачають спрощення та прискорення розгляду нескладних справ, розгляд справи в розумні строки. Передбачено забезпечення ґрунтовної підготовки та розгляду складних справ, суттєві зміни стосуються представництва в судовому процесі, порядку компенсації судових витрат.

Особливої уваги заслуговують норми законопроекту, що стосуються підтримки судом міжнародного комерційного арбітражу та третейського суду, зокрема, що стосуються забезпечення судом позову та доказів у арбітражному та третейському процесі, визначаються обмеження і чіткі межі втручання судів у розгляд справ, які можуть вирішуватись міжнародним комерційним арбітражем або третейським судом. [5].

Беремо до прикладу досвід зарубіжних країн, таких як, зокрема Франція, де судьями торгових судів, є підприємці, керівники приватних підприємств, що мають спеціальні знання. Саме завдяки такому підходу існує високий рівень довіри до державних судів у Європі та низький індекс корупції [3].

На наш погляд, з метою вдосконалення системи господарського судочинства потрібно здійснити такі першочергові заходи:

1. на нормативно-процесуальному рівні:

- внести зміни і доповнення до Господарського процесуального кодексу або прийняти новий Кодекс;
- вдосконалити процедуру розгляду спорів та оскарження судових рішень в напрямі спрощення для окремих категорій справ;
- включити до стадій господарського процесу етап виконання рішень господарських судів;

2. на інституційно-функціональному рівні:

- вдосконалити організаційну діяльність суду через запровадження спеціальної структури для звільнення голови суду від виконання неприбуткових судових діяльності адміністративно-господарських функцій;
- вдосконалити внутрішню спеціалізацію роботи судів першої та апеляцій-

ної інстанцій, зокрема, розробити чіткі критерії розподілу справ між суддями за окремими категоріями і загальні показники тривалості їх розгляду;

- зменшити навантаження на господарські суди через розширення можливостей і практики альтернативних способів вирішення господарських спорів [7].

На нашу думку реформування господарського судочинства та наближення його до судової системи європейського зразка неприпустиме без вдосконалення системи господарського судочинства.

Ключові слова: реформування господарського судочинства; перспектива розвитку.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 28, ст. 532).
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402- VIII // Відом. Верхов. Ради України. – 2016. – № 31 – Ст. 545.
3. Європейське спрямування господарського судочинства URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/gospodarske-pravo/evropeyske-spryamivannya-gospodarskogo-sudochinstva.html> (дата звернення 20.11.23).
4. Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів № 6232 від 23.03.2017 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61415 (дата звернення 20.11.23).
5. Зміни до процесуального законодавства вже у Раді: Основні новели Законопроекту URL: <http://ukrainepravo.com/news/ukraine/zmini-do-protsesualnogo-zakonodavstva-vzhe-u-radi-osnovni-novelizakonoproektu/> (дата звернення 20.11.23).
6. Назаров І. В. Судова реформа як частина правової реформи в Україні. Вісник Вищої ради юстиції. 2011. №1(5). С. 4. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v4_2015/12.pdf (дата звернення 20.11.23).
7. Попова С. М Особливості реформування системи господарського судочинства в Україні. Наше право. 2015. №4. С.5. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2015_4_7 (дата звернення 20.11.23).